

**Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 7 czerwca 2019 r.**

w sprawie: **nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej w latach 2021-2027**

Zgromadzenie Ogólne Śląskiego Związku Gmin i Powiatów wyraża **poważne wątpliwości wobec założeń projektu rozporządzeń dla Polityki Spójności Unii Europejskiej na lata 2021–2027**, z dnia 29 maja 2018 roku. Opublikowane przez Komisję Europejską propozycje zakładają redukcję budżetu Polityki Spójności o ok. 10% (z 367,5 do 330,6 mld EUR). Powołując się na tę zmianę dokonano **nieproporcjonalnego zmniejszenia polskiej koperty o ok. 23%** (z 83,9 do 64,4 mld EUR). Aktualne propozycje Komisji Europejskiej wywołują głębokie zaniepokojenie drastycznymi ograniczeniami finansowymi w sferze tak ważnej jak Polityka Spójności. Oznacza to dla samorządów lokalnych województwa śląskiego bardzo znaczne ograniczenie środków przeznaczonych na zrównoważony rozwój. Należy przypomnieć, że nasz region nadal boryka się z poważnymi problemami strukturalnymi. Mimo że przez ponad 20 lat transformacji ustrojowej oraz restrukturyzacji przemysłu osiągnięto znaczne sukcesy, to nadal nasz region pozostaje jednym z wymagających najgłębszych przekształceń strukturalnych regionów UE. Tytułem przykładu, woj. śląskie pozostaje najbardziej zanieczyszczonym regionem w skali Unii Europejskiej (przeprowadzone przez WHO badania, których wyniki opublikowane zostały w 2018 roku wskazują na to, iż wśród 50 miast Unii Europejskiej o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu aż 36 znajduje się w województwie śląskim).

Zwracamy uwagę na wysoce niepokojące elementy, które pojawiają się w w/w założeniach. **Zmiana dotychczasowego poziomu dofinansowania projektów z obecnych 85% do planowanych 70%** dla regionów słabiej rozwiniętych uderzy głównie w regiony biedniejsze w strukturze UE, które i bez tego cierpią z powodu ograniczonego dostępu do środków finansowych. Planowane zmiany zasad finansowania N+2, **zamiast dotychczasowej zasady N+3** utrudnią rozliczanie projektów, a przewidywany **brak kwalifikowalności podatku VAT dla operacji powyżej 5 mln EUR** (zamiast dotychczasowego rozwiązania, tj. w zależności od możliwości jego odzyskania), w sposób znaczący i negatywny wpłyną na realizację przyszłych projektów rozwojowych. Co więcej, proponowane zmiany mogą przyczynić się do powstawania perturbacji społeczno-gospodarczych w tych regionach oraz przynieść szereg negatywnych konsekwencji w odniesieniu do całej UE. Ponieważ polskie regiony, a także szeregu innych państw członkowskich położonych w Europie Środkowej stanowiły w ostatnich latach motor rozwoju Unii, ograniczenie środków będzie oznaczać spowolnienie rozwoju całej Europy.

Apelujemy o weryfikację proponowanych przez Komisję Europejską celów tematycznych, a w szczególności propozycji przeznaczenia 65% środków na cel tematyczny Cel Polityki 1 *Inteligentniejsza Europa* oraz Cel Polityki 2 *Bardziej Ekologiczna Europa*. Takie podejście w sposób znaczący obniży dostęp lub wręcz pozbawi nasz region dostępu do środków na projekty z zakresu infrastruktury podstawowej, takiej jak: drogi lokalne, infrastruktura ochrony zdrowia czy kultury i sportu. Sport i kultura w perspektywie kilku okresów programowania, z których korzystała Polska, były dziedzinami marginalizowanymi. Oczekujemy zwiększenia środków na ten cel, w szczególności na kulturę oraz działania sportowe, w kontekście integracji społecznej i walki z otyłością wśród dzieci (w obecnym okresie programowania finansowanie działań sportowych w tym zakresie nie było możliwe). Nie kwestionujemy potrzeby wsparcia innowacji, rozwoju technologii cyfrowych i ich wykorzystania, budowy gospodarki niskoemisyjnej i gospodarki o obiegu zamkniętym, jednak konieczne jest wsparcie regionów słabiej rozwiniętych m.in. poprzez budowę i modernizację wysokiej jakości infrastruktury o różnorodnym przeznaczeniu, ponieważ właśnie brak infrastruktury jest jedną ze znaczących przyczyn ich zapóźnień w stosunku do regionów najbardziej zawansowanych. **Dramatycznym rezultatem zapowiadanych założeń Komisji Europejskiej będzie pogorszenie pozycji i marginalizacja gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich w zakresie dostępu do unijnego wsparcia.** Wdrażanie projektów założeń przyczyni się do dalszego pogłębiania nierównowagi w zakresie poziomu rozwoju obszarów wiejskich w stosunku do obszarów wielkomiejskich / aglomeracyjnych.

Samorządy lokalne województwa śląskiego akcentują **potrzebę podtrzymania oraz aktywnego sposobu wdrażania środków UE w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz Regionalnych Inwestycji Terytorialnych.** Obecna formuła wdrażania środków ułatwia realizację projektów, które sprzyjają lokalnemu rozwojowi, pozwalając gminom na realizację projektów, na które w normalnych warunkach nie byłoby finansowania.

W związku z powyższym, Śląski Związek Gmin i Powiatów wnioskuje do Samorządu Województwa Śląskiego o utrzymanie w pracach nad przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego województwa śląskiego w przyszłej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 przede wszystkim instrumentu wdrażania środków UE w formule ZIT/RIT. Regionalne Inwestycje Terytorialne Woj. Śląskiego od powołania do chwili obecnej pełnią zarówno funkcję lidera swoich subregionów oraz instytucji pośredniczącej. Każdy spośród RIT-ów i ZIT-ów (tj. RIT Subregionu Północnego, RIT Subregionu Południowego, RIT Subregionu Zachodniego oraz ZIT Subregionu Centralnego) podpisały z Zarządem Woj. Śląskiego tzw. porozumienia, na mocy których otrzymały alokację środków unijnych do wykorzystania dla swoich subregionów w perspektywie finansowej 2014-2020. Przydzielone środki zostały przeznaczone m.in. na realizację projektów dotyczących odnawialnych źródeł energii, ograniczenia niskiej emisji, efektywności energetycznej (w tym termomodernizacji budynków), rozwoju mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, rewitalizacji obszarów zdegradowanych, infrastruktury kształcenia zawodowego oraz gospodarki wodno-ściekowej. Warto między innymi podkreślić efekt współpracy ponad 80 gmin subregionu centralnego i zasługujący na uwagę, konsensualny tryb w zakresie wypracowania wspólnych stanowisk i podejmowania konkretnych decyzji. Warto aby wszystkie **środki przeznaczone na politykę miejską były realizowane w ramach ZIT w naborach pozakonkursowych.**

W oparciu o doświadczenia kilku lat funkcjonowania ZIT/RIT instrumenty te wykazują bardzo korzystny wpływ na przepływ i wydatkowanie środków unijnych w zakresie poszczególnych obszarów terytorialnych, tzn.:

- 1) certyfikacja środków jest porównywalna lub większa w porównaniu do innych instrumentów funkcjonujących w ramach programów operacyjnych;
- 2) proces wydatkowania środków przebiega bardzo sprawnie na linii instytucja zarządzająca i Komisja Europejska;
- 3) formuła ZIT/RIT ze względu na różnorodność realizowanych projektów jest gwarantem zrównoważonego rozwoju zarówno dla centrum, jak i peryferyjnych obszarów miast.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty oraz kilkuletnią współpracę z Zarządem Woj. Śląskiego, Śląski Związek Gmin i Powiatów podtrzymuje swoje stanowisko o utrzymanie ZIT/RIT w nowej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 jako instrumentu, który jest priorytetem w zakresie skutecznego mechanizmu wdrażania środków UE dla regionalnego programu operacyjnego województwa śląskiego.

Ze względu na ogromne problemy środowiskowe w tym wysokie zanieczyszczenie powietrza, a także wielkie wyzwania w zakresie degradacji licznych terenów, pomimo licznych projektów zrealizowanych w aktualnej perspektywie finansowej, wskazane byłoby stworzenie odrębnego programu operacyjnego, poświęconego wyłącznie tym zagadnieniom wzorem programu dla Polski Wschodniej, finansowanego przez środki nie tylko z budżetu Unii Europejskiej, ale także z budżetu Państwa. Umożliwiłoby to rozwiązanie nagromadzonych przez dziesiątki lat zanieczyszczeń środowiska, w tym licznych terenów zdegradowanych, wymagających zintegrowanej i kompleksowej rewitalizacji.

Oczekujemy na jednoznaczne i pozytywne **wyjaśnienie kwestii finansowania programu Transformacji Regionów Górniczych** (*Coal Regions in Transition*). Ważne jest skierowanie wsparcia do wszystkich gmin górniczych z woj. śląskiego, które od lat borykają się z problemami transformacji terenów górniczych. Województwo śląskie, podobnie jak szereg innych regionów w Polsce i całej Europie, posiada z przyczyny historycznego ukształtowania ścieżki rozwoju (dominacja górnictwa i ciężkiego przemysłu) zapóźnienia w rozwoju społeczno-gospodarczym oraz ogromne ilości terenów zdegradowanych, które wymagają rewitalizacji (w tym remediacji przyrodniczej) oraz przywrócenia do użytkowania i nadania nowych funkcji.

Istotnym jest uwzględnienie kwestii kosztochłonnych inwestycji w transport niskoemisyjny w ramach celu 3, na który po wyliczeniach nie pozostaje zbyt wiele środków. Postulujemy przesunięcie tego typu inwestycji do celu 2.

Uważamy, iż **instrument Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność może zostać z powodzeniem użyty do wdrażania zintegrowanego podejścia terytorialnego w województwie śląskim** – nie tylko na obszarach wiejskich, ale również miast, a w szczególności na styku obszarów miejskich i wiejskich. Jest to instrument o potencjalnie generalnym wykorzystaniu do celów rozwojowych i bardzo szerokim zastosowaniu

tematycznym. Jednocześnie biorąc pod uwagę fakt, że instrument Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność, funkcjonował w obecnej perspektywie 2014-2020, Śląski Związek Gmin i Powiatów stoi na stanowisku, że powinien on nadal pełnić swoją rolę, jednak nie priorytetową a dodatkową w taki sposób, aby środki przyznane w ramach RLKS nie spowodowały pomniejszenia przyznanych środków w ramach RIT/ZIT.

Zwracamy uwagę, iż województwo śląskie posiada najwyższy wskaźnik zagęszczenia ludności w Polsce, co – oprócz wspomnianych długotrwałych czynników historycznych – jednoznacznie wpływa na wielką kondensację poważnych problemów społecznych, gospodarczych, a także środowiskowych. Apelujemy o większe zrozumienie dla nadal wysokiej dysproporcji poziomu jakości życia, w stosunku do średniej unijnej i uwzględnienia realnych problemów związanych z utratą swojej bazy ekonomicznej, depopulacją oraz wysokim wskaźnikiem zanieczyszczenia środowiska naturalnego, które cechują województwo śląskie.

Burmistrz Miasta

Gabriela Staszekiewicz
Gabriela Staszekiewicz

Przewodnicząca
Zgromadzenia Ogólnego